

PROTI FOTOGRAFIJI

Ne maram fotografov. Če bi bil slikar, bi najbrž rekel, da ne maram slikarjev. Tako pa gojim do njih in njihovega dela nekaj več simpatije kot do tistih, ki se ukvarjajo s fotografijo.

V moji predstavi obstaja posebna vrsta fotografov, ki mi ni bila nikoli blizu: to so tisti, ki na svojih (avto)portretih pozirajo skupaj s svojim fotoaparatom. Kaj mi hoče povedati fotograf, ki razkazuje svoj Aparat? Poleg dokaza, da se s to dejavnostjo poklicno ali ljubiteljsko ukvarja, v taki drži vedno preberem naslednje: »Poglejte, to je moj aparat, to je orodje, ki ga imam zelo rad, ki mi je všeč, s katerim rad delam, na katerega sem ponosen ...«

Takšna čustvena bližina s Strojem mi je bila vedno tuja in moteča. Vsekakor v tej drži vidim precejšnjo preproščino, mogoče tudi nedolžnost.

Od teh fotografov me najbrž loči dejstvo, da fotografije ne ljubim (ali zgolj nimam rad). Če bi jo imel rad (na način, kot lahko imam rad človeka), potem mogoče ne bi na eni strani zbiral lastnosti, ki me pri fotografiji veselijo, na drugi strani pa tiste, ki jih pri njej ne maram. Mogoče ji nisem dovolj predan: če bi ji bil, bi mi tudi ona vračala z večjo mero ljubezni ... Tako pa se s fotografijo borim ...

Pravzaprav se borim z razklanostjo v fotografiji. Če rišem, se sled pisala prepleta z mislijo, z nezavednim in z mojim telesom. Svinčnik je podaljšek moje roke, ne občutim ga kot tujek.

Aparat mi v fotografiji omogoča hitrost, bližnjico v primerjavi s slikarstvom. Kar pomeni: namesto mene opravlja delo, namesto mene »riše«. Zato pa stoji – skupaj z ostalimi aparaturnami in tehnologijo – med mano in končnim izdelkom. Posvečati se moram njemu, čeprav ni del fotografije; ko se ukvarjam s končno podobo (posredno), se dejansko ukvarjam z aparati (neposredno).

Aparat in fotografski papir omogočata eksaktnost in zahtevata tehnično popolnost. Sled prahu, poškodovana površina emulzije, napaka pri razvijanju papirja: vse to je hitro razpoznaven tujek na čistosti fotografskega posnetka. Približevanje tehnični popolnosti v (moji) fotografiji ni toliko ustvarjanje kolikor izogibanje napaki. Bolj nuja, kakor izbira.

Kaj vidim na fotografiji in sliki, ko se jima približam na razdaljo, ki jo še prenese moje oko? »Podoba« izgine. Soočim se s površino. Na oljni sliki vidim nanose barve, vidim potezo, vidim materialen dokaz za to, da je nekdo na sliki delal (čutim njegovo fizično prisotnost). Začutim čas. Dlaka iz čopiča je lahko del zgodbe, zgodovine.

Površina moje fotografije je plitka in prazna ter neosebna (površina industrijskega izdelka). V materialnem smislu ji ne dodajam (skoraj) ničesar. Gibljem se znotraj danih tehničnih lastnosti, ki mi jih določa fotografska emulzija.

Površina fotografije je ranljiva fizično in vizualno, varno spravljena pod šipo in uokvirjena pa postane udomačena in sterilna.

Pogled na nezavarovano fotografijo je privilegiran, intimen pogled. Kar pomeni: redko viden.

Ampak vse to niso razlogi, da me fotografska podoba ne fascinira več (ali pa se fascinaciji upiram?). Ne požiram fotografij, redkokdaj listam po revijah s to tematiko, ne zbiram fotomonografij. V studio in temnico se odpravim poredko in to s precejšnjim naporom, včasih tudi odporom. Ker v fotografijo nisem zaljubljen, se mi včasih zdi, da jo zgolj uporabljam in izkoriščam za to, da lahko pridem do tistega, kar me privlači in se me dotika. Da pridem v prostore in situacije, v katere sicer ne bi mogel priti. Omogoča mi, da tam nisem zgolj radovednež. Obenem pa mi – če hočem, da bo res dobra – ne dovoljuje distance, voajeristične pozicije. Ampak to pomeni zgolj, da mi omogoča nekaj več iskrenosti ...

Obstajajo pomembnejše stvari, kot je fotografija. Pomembnejše zame. Do njih sem prišel tudi preko fotografije, a vseeno ne čutim posebne želje, da bi vstopal v njen svet (ali svet umetnosti) bolj kot je potrebno. Mogoče zato ta napor s fotografijo, ti ugovori. Za nekakšen nesporazum gre. Včasih se mi zdi, da bi lahko fotografijo opustil brez obžalovanja. Pravzaprav me fotografija ne zanima. Zanima me še nekaj motivov, do katerih poizkušam priti že leta. Še nekaj motivov, ob katerih ne čutim napora in odpora do fotografije.

Goran Bertok

14. 6. 2006

Goran Bertok, (1963) je diplomiral iz novinarstva na FSPN v Ljubljani, je svobodni umetnik.

V originalni obliki objavljeno v: »Proti fotografiji«, Likovne besede, 75, 76, poletje 2006, str. 82-83